Zandvoort gedenkt...

.........Jan Kerkman (Janbroer), wiens beeltenis op de voorzijde van dit boekje met een cirkel is omgeven. Hier ziet men hem op ruim 40-jarige leeftijd temidden van de reddingbootbemanning, destijds onder schipper Jacob Koper (Jaap Sok).

INHOUD

VOORAF

Zandvoort gedenkt
Jan Kerkman
(Janbroer)
geboren 13 maart 1862
overleden 13 maart 1940
roeier van de
reddingboot
N.Z.H.R.M.

Deze woorden staan ingegraveerd in het eenvoudige in groen graniet uitgevoerde grafmonument, dat op zaterdagmiddag, 27 maart 1976 op de Algemene begraafplaats te Zandvoort werd onthuld.

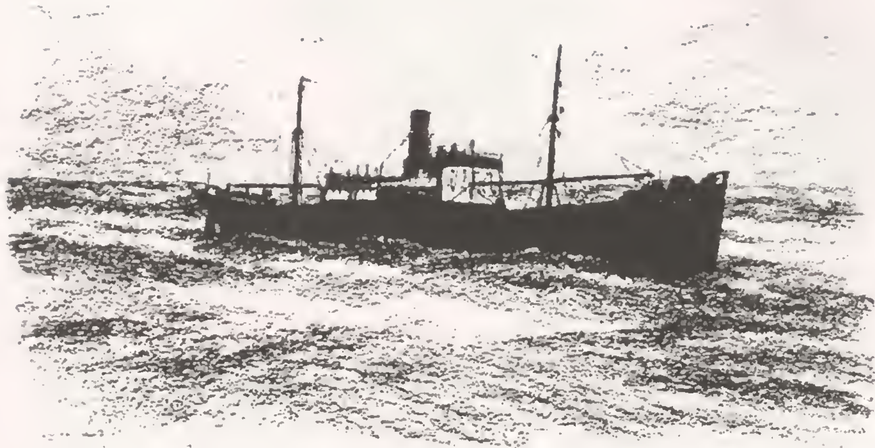
"Waarom eerst nu, in 1976, een monument voor deze redder?", zou iemand kunnen vragen.

Een eind vorig jaar in de plaatselijke pers verschenen artikel heeft hierover al enig licht verschaft. De familieleden hadden destijds gezorgd, dat er op het graf van Janbroer een grafsteen werd geplaatst. Bij het van lieverlede ontbreken van rechtstreekse nabestaanden kon echter de laatste jaren niemand meer voor het onderhoud van de steen aansprakelijk worden gesteld. Het gevolg was, dat de steen overeenkomstig de in deze gevallen bestaande gewoonte, onlangs van gemeentewege werd verwijderd.

Bij een bezoek aan de begraafplaats trok de verdwijning van het grafteken de opmerkzaamheid van één der bestuursleden van het Genootschap "Oud Zandvoort". Deze vond hierin aanleiding in een bestuursvergadering de vraag aan de orde te stellen of het niet op de weg van het Genootschap zou kunnen liggen om te bevorderen, dat opnieuw een bescheiden grafmonument werd aangebracht. Het bestuur kon zich onmiddellijk in deze idee vinden.

Ook de directeur van de Koninklijke Noord- en Zuid-Hollandsche Redding-Maatschappij, de heer Ch.van der Zweep, gaf schriftelijk uiting aan zijn erkentelijkheid voor dit streven.

Dank zij de medewerking van het gemeentebestuur kwam de uitvoering van de idee thans tot stand. Nu ook de gemeente de zorg voor het onderhoud aan zich zal trekken mag worden aangenomen, dat het in stand blijven van dit grafmonument

Stranding van de „Heinrich Podeus
op 24 nov. 1928

voor de toekomst verzekerd zal zijn!

Hiermede ging een wens van de initiatiefnemers in vervulling, namelijk om de naam van Jan Kerkman min of meer in ere te herstellen en- wat misschien nog verder reikt - om te voorkomen, dat de herinnering aan deze redder uit het verleden voor het nageslacht teloor zou gaan.

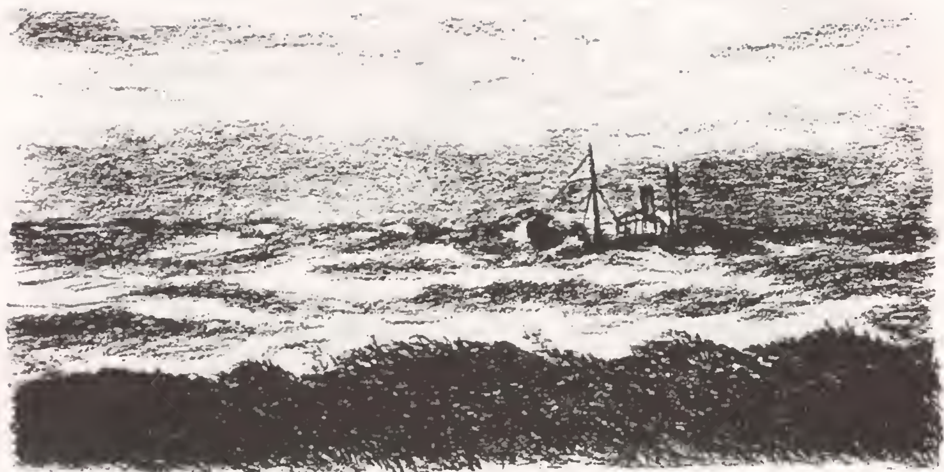
Een woord van bijzondere dank mag worden gebracht aan het Natuursteenbedrijf A.Lavertu, alhier, dat spontaan de steen voor dit doel beschikbaar stelde en het monument eveneens belangeloos van een passend inschrift wilde voorzien.

VOOROUDERS VAN JANBROER

Het Genootschapsbestuur dacht, dat het zin zou hebben bij deze gelegenheid een geschriftje uit te geven met enkele bijzonderheden rondom de figuur van wijlen Jan Kerkman.

Eevenals aan diens broer Leendert, bijgenaamd Keggie, welke laatste in 1942 tijdens de evacuatie van een groot deel der Zandvoortse bevolking naar elders, in Wolvega (Friesland) kwam te overlijden en die ook tal van jaren deel uitmaakte van de zandvoortse reddingbootbemanning, zullen oudere zandvoorters zeker aan Janbroer nog vele en goede herinneringen bewaren. Van de jongere generatie zal dit niet kunnen worden gezegd. Vooral ook voor haar dus deze kleine terugblik in het verleden.

Allereerst iets over de voorouders van Janbroer, waaromtrent wij de navolgende gegevens vonden.

De „Alba" in de branding 30 jan. 1905

Klaas Kerkman oO Jannetje Huijgen

» ± 1715

Jacob Kerkman oO Maartje Groen

» ± 1746

Jacob Kerkman oO Sijtje Koning

» ± 1786

Jacob Kerkman oO 1. Aaltje Koning
(Ouwe Faggel) 2. Aaltje Schaap

» 30 sept.1818

Jan Kerkman oO Antje Molenaar
(Janbroer)

» 13 mrt. 1862

» = geboren
oO = gehuwd met

Aan dit overzicht wordt toegevoegd een foto-copie van de geboorte-akte van Janbroer, waarvoor verwezen wordt naar de volgende bladzijde.

AFKOMST EN BEROEP

De hiervoor opgenomen genealogische gegevens zeggen op zichzelf genomen niet zo veel. Wij kunnen ons indenken, dat men in ieder geval wel graag iets meer zou willen weten over deze personen: wie waren zij en wat deden zij in het gewone leven! Helaas is daarvan tot dusver maar weinig bekend. Daarvoor zou een uitgebreider onderzoek nodig zijn en dit valt o.i. buiten het bestek van dit boekwerkje.
Wèl is zeker, dat wij hier te maken hebben met een oud-zandvoorts geslacht. Voor zover wij konden nagaan zijn het allen geboren en getogen zandvoorters!
Voorts kan worden aangenomen, dat zij behoorden tot de "eenvoudigen" onder de toenmalige bevolking. Zeer waarschijn-

Heden den veertienden Maart Achttienhonderd *Twee en Zestig*, is voor ons ondergeteekende, Ambtenaar van den burgerlijken stand der gemeente Zandvoort verschenen Jacob Kerkman van beroep visscher oud drie en veertig jaren, wonende te Zandvoort welke ons heeft verklaard; dat op den dertienden Maart des avonds ten elf ure, in het huis staande te Zandvoort is geboren een kind van het mannelijke geslacht, uit hem Declarant van beroep als boven wonende alhier en uit zijne echtgenoote Aaltje Schaap.—

welk kind zal genaamd worden Jan.

Zijnde deze inschrijving gedaan op aangifte van den vader.

Van welke verklaring wij deze akte hebben opgemaakt in tegenwoordigheid van Arie Keur van beroep arbeider oud zeven en veertig jaren, wonende te Zandvoort en van Gijsbert van der Mey van beroep visscher oud zeven en dertig jaren, wonende wonende in deze gemeente en is deze akte na voorlezing door ons benevens den vader en de getuigen onderteekend.

J Kerkman
A keur
G. van der Mey

De Ambtenaar voornoemd,

J van der Mey

lijk waren het allen bewoners van de Noordbuurt, waaronder het Zeemanshofje! De gezinnen van Janbroer en van zijn broer Leendert Keggie hebben lange tijd naast elkaar gewoond in de Kruissteeg. Ook Janbroer zal zijn schoolonderricht hebben ontvangen van "Meester Kees" (Cornelis van der Werff) en leerling zijn geweest van school A aan de Hogeweg, thans politiebureau. Bij sommigen van de voorouders schijnt het nog al aan geregeld schoolonderwijs te hebben ontbroken, want in bepaalde akten van de burgelijke stand wordt verklaard, dat zij de schrijfkunst niet machtig waren!
Janbroer was visser van beroep. Ook zijn voorouders in de mannelijke lijn oefenden dit beroep uit. Zoals men weet vormde de visserij in die tijd één der hoofdbronnen van zandvoorts bestaan. De wisselvalligheid van dit bedrijf zal ongetwijfeld van invloed zijn geweest op hun maatschappelijke omstandigheden.

Jan Kerkman stond bij de zandvoorters bekend als "Janbroer"; zō werd hij door hen aangesproken. En nog heden ten dage weten de ouderen wie er bedoeld wordt als deze naam bij iemand over de lippen komt.
De herkomst van deze "bijnaam" hult zich, evenals dit het geval is bij vele andere zandvoorters, in het duister.
Nu werden Janbroer en zijn broer Leendert (Keggie) ook wel "de Faggeltjes" genoemd. Janbroer zijn oudste zoon Arie, in 1969 overleden, had eveneens de bijnaam "Faggel". Zonder de betekenis te weten werd ons door ouderen die hem nog hebben gekend verzekerd, dat de bijnaam "Ouwe Faggel" toebehoorde aan Janbroer zijn vader : Jacob Kerkman.
Met laatstgenoemde figuur maakten wij kennis in het toneelstuk, dat in de maand februari j.l. door de Zandvoortse Folklorevereniging "De Wurf" werd opgevoerd onder de titel: "Ouwejaers-aevend op het Zeemanshoffie...".

Uit hoofde van zijn vroegere beroep van visser was Janbroer vertrouwd met de zee. Dit maakte hem kennelijk ook mede geschikt voor het reddingswerk. In het begin van de negentiger jaren van de vorige eeuw maakte hij, voor zover onze informaties strekken, voor het eerst deel uit van de reddingbootbemanning van het station Zandvoort.

De „Hermanos" nà de stranding op 21 dec. 1919

HET REDDINGSWERK

"Er is geen ware eer,
"behalve de eer om te redden".

Deze woorden sierden de gekalligrafeerde oorkonde, die in 1921 werd uitgereikt aan de zandvoorters, die zich op "heldhaftige" wijze hadden onderscheiden bij de redding van de schipbreukelingen van de op de kust van Zandvoort vergane "Katwijk 127".

Misschien mag het reddingswerk ter zee inderdaad nog steeds aldus worden gekarakteriseerd. In gelukkig reeds langs vervlogen tijden is het echter ook anders geweest, toen het redden van schipbreukelingen door de kustbewoners met nog minder edele bedoelingen gepaard ging.
In het boekje "Strandrovers, jutters en redders; voorgeschiedenis en geboorte van het reddingwezen", geschreven door de vroegere directeur van de Koninklijke Noord- en Zuid-Hollandsche Redding-Maatschappij, wijlen de heer H. Th.de Booy, kan men daarover treffende verhalen lezen.
Met name door de oprichting van laatstgenoemde maatschappij op 11 november 1824 kon het reddingwezen in vele opzichten steeds meer in andere- en betere banen worden geleid.

Van de redders wordt altijd nog veel gevraagd!
Mag zulks wellicht tegenwoordig bij het beschikken over steeds moderner hulpmiddelen en materiaal minder gelden, in de jaren toen Janbroer de roeireddingboot mee bemande, was de hulpverlening aan gestrande- of in nood verkerende schepen nog met vele risico's omringd. Daarvan getuigt eveneens een enkele maal de geschiedenis van het zandvoortse reddingwezen.

Niettemin moest men van "heldenverering" niets hebben. Deze geest werd ook openbaar in datgene wat de heer H.Th.de Booy in zijn hiervoor aangehaald boekwerkje weet te vertellen over de uitreiking van getuigschriften aan de bemanning van de zandvoortse reddingboot in februari 1825, naar aanleiding van de kranige redding van een elftal schipbreukelingen van de Amerikaanse brik "de Virginia". Het bestuur van de Redding-Maatschappij vroeg aan de plaatselijke bestuurder van het Station Zandvoort, de heer Cornelis van der Werff, om de getuigschriften "zonder enig bijgevoegd ceremonieel" af te geven.

De gestrande bark „Forsete" op 8 dec. 1895

Nogmaals, zō was het toen, doch - naar men ons verzekerde- zō is het steeds gebleven.
Ook van Janbroer werd ons verteld, dat men hem zelden in het openbaar getooid zou zien met de hem tijdens zijn leven ten deel gevallen onderscheidingen.

Wanneer wij hem op deze plaats thans toch in alle eenvoud een stille hulde willen brengen voor zijn betoonde opofferingsgezindheid, dan mogen wij volstaan hierna een korte indruk te geven van de reddingen, waaraan hij en ook anderen deelnamen.
Door middel van een eenvoudige tekening trachtten wij van enkele strandingen een beeld te geven.

REDDINGEN

De eerste twee reddingen betroffen de "Rust en Werk" en de bark "Forsete", respectievelijk op 29 december 1891 en 8 december 1895. Hiervan is ons verder alleen bekend, dat van deze schepen respectievelijk 8 en 6 mensen in veiligheid werden gebracht. Gelet op het jaargetijde zal ongetwijfeld de storm oorzaak zijn geweest van het verdagen op het strand te Zandvoort. In ieder geval gold dit wèl voor de "Schouwen II", die op zaterdag, 16 januari 1904 nabij de derde paal benoorden Zandvoort strandde. Krantenberichten spreken van een hevige storm op die dag, die de zee opjoeg tot aan de duinvoet! De hagel-, sneeuw- en regenbuien, waarmee de storm gepaard ging, weerhielden sommige mensen niet om naar "de Werf" - de Strandweg - te gaan, vanwaar men omstreeks 1 uur 's middags een schoener ontdekte, die kennelijk in nood verkeerde. Een stranding leek onvermijdelijk. Voor de reddingboot werd het een zware tocht, doch men slaagde er in de equipage, bestaande uit de kapitein, de stuurman, een matroos en een kok, alsmede het scheepshondje te redden. De "Schouwen II" was een ijzeren gaffelschoener van 96 ton, afkomstig uit Groningen. Het schip was met een lading steenkolen van Blijth in Engeland op weg naar Rotterdam. Door de storm geraakte echter de tuigage onklaar met het hiervoor omschreven noodlottige gevolg. De bemanning van de reddingboot onder schipper Maarten Keesman bestond uit Jan Kerkman (Janbroer), die hier als "voorman" wordt aangeduid en de roeiers : Anthonie Kerkman Jbzn., Willem Paap Kl.zn., Leendert Kerkman Jb.zn., (Keggie), Pieter Koning L.zn., Teunis Groen H. zn., Willem Keur Jb.zn, Willem Draijer (Eén-oortje),

De „Schouwen II" met Zandvoortse
reddingboot 16 jan 1904

Cornelis Paap Jzn., Pieter Keur Jb.zn. en Cornelis Visser Czn.

De stranding van het Engelse stoomschip "Alba" op 31 januari 1905, ongeveer een half uur gaans ten zuiden van Zandvoort, ter hoogte van kilometerpaal 69, wordt in de pers van die dagen nog al breeduit beschreven. Dit drie jaar oude schip van 2420 netto registertonnen was onder gezagvoerder Ernest Cox van Barnstaple uit Devonshire in Engeland met een lading mais ter waarde van ƒ 250.000,-- onderweg van New Port News (U.S.) naar Amsterdam, doch kreeg door storm en en mist ter hoogte van Zandvoort moeilijkheden. Door de steeds aanwakkerende storm kwam het schip in een hachelijke positie te verkeren.
De zandvoortse reddingboot onder schipper Jacob Koper (Jaap Sok) toog getrokken door 10 paarden moeizaam langs het strand naar de plaats waar de stranding werd verwacht; de vuurpijlwagen volgde en daarachter een vijftal wagens met stro ter opneming van te redden schipbreukelingen. Ook de noordwijkse reddingboot onder schipper Jan Kramer was op het toneel verschenen. Zij slaagde er het eerst in om 12 schipbreukelingen over te nemen. De Zandvoorters konden na een angstige nacht de overige 28 opvarenden in veiligheid brengen, alsmede - dit als bijzonderheid - de scheepskat, die een plekje had gekregen in een grote scheepslaars!
Het scheepswrak werd vier jaar later in 1909 opgeblazen. Zoals bekend werden indertijd de pijlers, waarop de orgelgalerij in de Hervormde Kerk alhier, rust, vervaardigd uit de masten van de vergane "Alba"!

Op 21 december 1919 werd geroeid naar de driemast ijzeren motorschoener "Hermanos", kapitein de heer A.J.Edens uit Rotterdam. Het schip, metende 251 netto registerton, kwam van Hull en had als bestemming Antwerpen. De hevige storm werd ook dit schip noodlottig. Het roer sloeg stuk, terwijl de kompassen over boord geraakten, waardoor het een speelbal werd van wind en golven. Twee matrozen, die gewond waren, waarvan een zeer ernstig gingen met de reddingboot mee; de kapitein en de overige 7 bemanningsleden gingen naderhand in een eigen boot van boord. Door de hoge waterstand kwam het schip hoog op het strand te zitten en wel bij de derde paal bezuiden Zandvoort.
Op 6 november 1921 werd gevaren naar de logger "Minister Cort van der Linden". Op diezelfde dag verging, zoals wij hiervoor memoreerden, op de kust van Zandvoort de "Katwijk

Janbroer bij het hekje vóór zijn huis

127" tijdens een vliegende storm.
24 november 1928 strandde tussen Zandvoort en Noordwijk op zandvoorts gebied "de Heinrich Podeus". Het schip kwam "in ballast" uit Londen en had een hoeveelheid kolen aan boord, juist voldoende om de Waterweg te bereiken. Deze geringe hoeveelheid kolen hield verband met de hogere kolenprijs in Londen. De loodsdiensten op de Nieuwe Waterweg waren echter in verband met de zware storm gestaakt, zodat het schip buitengaats moest blijven. Door kolengebrek werd men genoodzaakt te ankeren, doch de ankerketting brak, waardoor het schip snel afdreef naar de kust. In verband met zijn geringe diepgang werd het tot dicht aan de duinvoet gestuwd. De 23 bemanningsleden konden hierdoor vrij gemakkelijk door de bemanning van de zandvoortse reddingboot van boord worden gehaald. De kapitein bleef op het schip achter.
Op 28 januari 1929 werd nog eens uitgevaren in verband met een melding , dat een vliegtuig in zee zou zijn gestort. Dit bleek echter loos alarm te zijn.

Hiermede zijn wij aan het eind gekomen van onze korte beschrijving van de reddingen, waaraan Janbroer deel had. Niet alle waren misschien even spectaculair, maar voor allen gold, dat men toch steeds paraat moest zijn!
Nu en dat was ook Janbroer, aldus het eenparig getuigenis van allen, die hem hebben gekend.

TOT BESLUIT

Men mag dus zeggen, dat hij van 1891 tot en met 1929 heeft behoord tot de bemanning van de roeireddingboot van Zandvoort. Daarvoor ontving hij van de K.N.Z.H.R.M. een z.g. ouderdomsuitkering. Janbroer en zijn vrouw Antje Molenaar hadden twee zoons : Arie en Jacob. Laatstgenoemde vetrok in 1931 naar Amsterdam.
Zoon Arie, geboren op 1 januari 1897, bleef ongetrouwd. Hij was huisschilder in dienst van de firma L.N. van den Bos. In verband met zijn langjarige en trouwe dienst was hij koninklijk onderscheiden! Het laatst woonde hij aan de van Lennepweg 7, waar hij in 1969 overleed.
Hiervoor duidden wij hem reeds aan als Arie "Faggel".
Moeder Antje Molenaar overleed in 1920. Als weduwnaar woonde Janbroer het laatst aan de Kruisweg 7; dus in de

Ruwe stormen mogen woeden,
alles om mij heen zij nacht,
God, mijn God zal mij behoeden,
God houdt voor mijn heil de wacht,
Moet ik lang zijn hulp verbeiden,
zijne liefde blijft mij leiden:
door een nacht, hoe zwart, hoe dicht,
voert Hij mij in 't eeuwig licht.

Noordbuurt. Een foto in dit geschriftje toont hem op oudere leeftijd bij het hekje vóór zijn huis. Janbroer was en bleef een man met een steeds opgeruimd gemoed. Voor ieder, die hij op zijn wandeling door het dorp ontmoette, had hij een goed woord over.
Zijn liefde voor de zee heeft hij nimmer verloochend. Men zag hem veel met anderen aan de zeekant, op de "Worf"!
Daar - zo wordt verteld - trachtte men eens een groepje mensen, waar ook Janbroer toevallig bij stond, te verfilmen. Toen Janbroer dit bemerkte bedekte hij met zijn handen het gelaat. Typisch "Janbroer", die steeds trachtte aan elke vorm van publiciteit te ontkomen.
Bij het klimmen der jaren dienden zich ook bij hem de gebreken van de ouderdom aan. Hij werd ziek en in het voorjaar van 1940 ter verpleging opgenomen in het Diaconessenhuis te Haarlem, waar hij echter juist op de dag van zijn verjaardag (13 maart) op 78-jarige leeftijd kwam te overlijden.
Nog een voorval mogen wij hier tot besluit aanhalen.
Toen Janbroer zijn einde voelde naderen vroeg hij aan de zusters van het ziekenhuis of zij nog eens zijn lievelingslied wilden zingen. Dit gebeurde . De tekst van het lied meenden wij hiernaast te moeten afschrijven.

Foto van het onthulde monument

ANNO
1904
NOORD EN ZUID HOLLANDSCHE
REDDINGMAATSCHAPPIJ
REDDING-MAATS